א)הלכה כרבי יוסי במועד ובאבל א)דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל פנחס אחוה דמר שמואל איתרע (א) ביה מילתא על שמואל למישאל טעמא מיניה חזנהו לטופרי דהוו נפישן אמר ליה אמאי לא שקלת להו אמר ליה אי בדידיה הוה מי מזולזלת ביה כולי האי ב)הואי 1כשגגה שיוצא מלפני השליט ואיתרע ביה מילתא בשמואל על פנחס אחוה למישאל טעמא מיניה שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה אמר ליה לית לך ג)ברית כרותה לשפתים דאמר ר' יוחנן מנין שברית כרותה לשפתים שנאמר 2ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ואיסתייעא מלתא דהדור תרוייהו סבור מיניה דיד אין דרגל לא אמר רב ענן בר תחליפא לדידי מפרשא לי מיניה דשמואל לא שנא דיד ולא שנא דרגל אמר רב חייא בר אשי אמר רב ד)ובגנוסטרא אסור אמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקינהו שמע מינה תלת שמע מינה מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד ושמע מינה אין בהן משום מיאוס ושמע מינה מותר לזורקן איני והתניא ה)שלשה דברים נאמרו בצפרנים הקוברן צדיק שורפן ו)חסיד זורקן רשע טעמא מאי שמא תעבור עליהן ז)אשה עוברה ותפיל אשה בי מדרשא לא שכיחא וכי תימא זימנין דמיכנשי להו ושדי להו אבראי כיון דאשתני אשתני אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ומר זוטרא מתני זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה התיר להם ושמואל אמר אף בקשו ממנו שפה ח)והתיר להם אמר אביטול ספרא משמיה דרב ט)(פפא) שפה מזוית [א] לזוית אמר רבי אמי ובשפה המעכבת א"ר נחמן בר יצחק לדידי כשפה המעכבת דמי לי ואמר אביטול ספרא משמיה דרב י)(פפא) פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת לקיים מה שנאמר 3ושפל אנשים יקים עליה ואמר אביטול ספרא משמיה דרב כ)(פפא) פרעה שהיה בימי משה אמגושי היה שנאמר 4הנה יוצא המימה וגו': ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים: אמר רב אסי א"ר יוחנן ל)מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד מתיב ר' ירמיה אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' הני אין מי שאין לו אלא חלוק אחד לא אמר ליה ר' יעקב לר' ירמיה אסברה לך מתני' אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משמיה דר' יוחנן מ)כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד מתיב רבא נ)מטפחות הידים מטפחות

הספרים

רש"י

הלכה כרבי יוסי במועד. דמתיר: איתרע ביה מילתא. בפנחס אחוה דפנחס הוה אבל: עייל שמואל לישאל ביה טעמא. לדבר על לבו דפנחס: אילו בדידיה הוה. כלומר אילו היית אבל: מי מזולזל ביה כולי האי. כאבילות דשקלת לטופרך: ואיתרע ביה מילתא. אבילות: שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה. זרקינהו מרוב כעס והדר מכנס להו דזורקן רשע: ברית כרותה לשפתים. דכתיב ונשתחוה ונשובה אליכם וכן הוה דחזרו תרוייהו: סבור מיניה דיד. מותר בימי אבלו משום דמאיס דרגל לא: גינוסטרי. מספרים: אין בהם משום מיאוס. מדשקל ליה בשיניה: ושדי ליה לאבראי. ועברה עלייהו איתתא אבראי: כיון דאישתני. מההוא דוכתא דהוו מעיקרא אישתני ולא מזקי: ומר זוטרא מתני. בברייתא דבקשו ממנו צפרנים בימי אבלו ולאו משמיה דרב יהודה: ואם בקשו ממנו שפה היה מתיר להם. כלומר אנא חזינא לדעתיה אי שאלו לגלח השפה היה מתיר להם דאין בהם משום בל תשחית פאת זקנך (ויקרא יט): מזוית לזוית. מסוף הפה לסוף האחר מותר לגלח שהרי מעכבת אכילה ושתיה ומאים: ולדידי. דאנינא דעתי כל השפה כשפה המעכבת דמי דאנינא לי דעתי: פרמשתקו. אמתו: אמגושי הוה דכתיב הנה יוצא המימה. מחלוקת במס' שבת (דף עה.) חד אמר חרשי דהכי יוצא ליאור בשביל מכשפות ואידך אמר גידופי דהכי יוצא שאומר לי יאורי ואני עשיתני: מטפחות ידים. שמנגבין בהן ידים משום דמאים: מטפחות הספוג. שמנגבין בהן עצמן כשיוצאין מבית המרחץ: ושטלו מטומאתן. במועד: מתני'. דקתני אלו מכבסין אע"ג דאית ליה תרי ומטנפי אבל מי שאין לו אלא חלוק אחד דכולי עלמא שרי:

כלי

תוספות

ואיסתייעא מילתא דהדור. תימה דלמא מדה טובה מרובה והוה ליה לאתויי הא דאמר עולא בעלמא (ברכות דף יט. ע"ש) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר שמעו דבר ה' קציני סדום כו' (ישעיה א): ובגנוסטרי אסור. פי' בערוך ס) שהוא כלי המתוקן ליטול צפרנים וכך שמו ומלשון דגנוסטרא אסור משמע שהיה מתיר בין בתער בין במספרים ולאו דוקא בשינים מיהו קאמר בגמרא רבי יוחנן דשקלינהו בשיניו משמע דוקא בשיניו שרי ותימה דלעיל אמרינן הלכה כר' יוסי במועד לדברי הכל ושמא רבי יוחנן סבר הלכה כר' יהודה ומפרש טעמא דמחמרינן במועד טפי מבאבל ° ולא כרב ששא בריה דרב אידי דאמר דברים המותרין בחולו של מועד אסורין בימי אבלו ורבינו תם פירש דכשם שמותר בשיניו כך מותר ליטול צפרניו [כוון] מחבירתה דכל זה חשוב שינוי לענין שבת בפ' המצניע (שבת דף צד:) ושמעתי בשם רבי שמשון בר אברהם שבחול המועד מותר ליטול צפרנים לנשים דקתני בירושלמי גבי ועושה אשה תכשיטיה במועד וחשיב נוטלת שערה וצפרניה ול"ע בהלכות גדולות נמי אמרינן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה ונראה דבאשה נשואה דוקא קאמר ומיירי במעבירת סרק על פניה וטופלה בסיד שהוא משום תכשיט שלא תתגנה על בעלה אבל בתספורת ממש אסורה וגם בשם רבינו חיים שמעתי שהיה מתיר נטילת צפרנים במועד ובהלכות גדולות פוסק (ב) שבעה אסור בגנוסטרי בשיניו מותר לאחר שבעה מותר אף בגנוסטרי ולא ידענא מנא ליה דברייתא איירי תוך שבעה אי משום דקתני בימי אבלו ה"נ קתני ימי אבלו גבי גילוח והיינו כל שלשים וקאמר כשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרניו בימי אבלו משמע כל שלשים ואי סברי כר' יוסי יתירו לגמרי וי"ל דסברי כר' יוסי ומסתבר להו דאפילו רבי יוסי היה אוסר בגנוסטרי תוך שבעה דומיא דמועד או שמא (ג) מעשה דשמואל משמע קצת דשקלינהו לטופריה חבטינהו באפיה דמיירי תוך שבעה דוקא דבתוך שבעה היה ובשיניו היה מדקא אמרינן בתר הכי ובגנוסטרי אסור משמע דשמואל לא היה בגנוסטרי ולא אשכחנא דאסר רק תוך שבעה כשהלך רב פנחס לנחמו: **בקשו** ממנו שפה. יש לפרש על ידי שינוי דומיא דצפרנים ונראה דהכא פירוש דוקא לאחר שבעה: **אע"ג** דאית ליה תרי ומטנפי. מדלא משני הכא במאי עסקינן בשלא כיבסו לפני הרגל דלא שרינן מי שאין לו אלא חלוק אחד אלא היכא דכבסו לפני הרגל אבל לא כבסו דפשע לא שרי משמע דמי שאין לו אלא חלוק אחד שרי לכבסו במועד אפילו פשע ולא כבסו לפני המועד כך נראה לי ובתוספות מסופק בזה ונראה לי דהכי משמע מדלא מפליג ונראה דגבי אבל לא שרינן כשאין לו אלא חלוק אחד דהא אפילו אם היו לו מכובסין אסור ללבוש מה שאין כן ברגל ל"ע בכהן ששלמה משמרתו ברגל אם מותר לכבס לתנא דלעיל (דף יד:) דתנא כהן ואבל אפילו לתנא דידן אם חל שלישי להיות בע"ש שאסור ברחיצה עד הערב ופירש בקונטרס עד הלילה כגון או עד חול המועד בחמין ואינו מותר לרחוץ מבע"ש מיהו כשחל שביעי שלו בערב הרגל דאסור לכבס ולרחוץ כל היום מותר לכבס ברגל ול"ע אם אמת הוא שמותר מאי טעמא לא תני:

הספרים

מסורת הש"ס

א) עירובין מו. לקמן יט: [כ. כא. כו: כתובות מט. חולין נ.], ב) [כתובות כג. סג: ב"מ סח.], ג) [סנהדרין קב. ע"ש], ד) נדה יז., ה) [עי' פי' שכתבו תוס' נדה יז. ד"ה שורפן וכו' בשם הערוך], ו) [בהרא"ש ליתא], ז) [בילקוט ובע"י ליתא], ח) [בע"י וגם בתוס' שבת עה. ד"ה אמגושי כו' מוכח דהיא משמי' דרב], ט) תענית כט: לעיל יד. חולין קז., י) לעיל יד., כ) נ"ל דשמואל, ל) [שייך למתני' דלעיל יד.], מ) [נ"י שייך שם], נ) [נ"י שייך שם], ס) [בערוך גנסטר וגרסתו אמר רב ובגנוסטרי אסור וע"ש שהאריך].

◆

תורה אור השלם

1. יֵשׁ רָעָה רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּשְׁגָגָה שֶׁיֹּצָא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט: קהלת י ה
2. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: בראשית כב ה
3. בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָא עַד דִּבְרַת דִּי יִנְדְּעוּן חַיַּיָּא דִּי שַׁלִּיט עִלָּאָה בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמַן דִּי יִצְבֵּא יִתְּנִנַּהּ וּשְׁפַל אֲנָשִׁים יְקִים עֲלַהּ: דניאל ד יד
4. לֵךְ אֶל פַּרְעֹה בַּבֹּקֶר הִנֵּה יֹצֵא הַמַּיְמָה וְנִצַּבְתָּ לִקְרָאתוֹ עַל שְׂפַת הַיְאֹר וְהַמַּטֶּה אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לְנָחָשׁ תִּקַּח בְּיָדֶךָ: שמות ז טו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אחוה דמר שמואל איתרע ליה מילתא: (ב) תוס' ד"ה ובגנוסטרי כו' וכה"ג פוסק תוך שבעה אסור: (ג) בא"ד או שמא ממעשה דשמואל משמע קצת מדשקלינהו לטופריה כו' אסור משמע דמעשה דשמואל לא היה:

◆

גליון הש"ס

גמ' אשה עוברה ותפיל. עי' סנהדרין דף נג ע"א תד"ה ליכא: תוס' ד"ה ובגנוסטרי וכו' ולא כרב ששא בריה דרב אידי. לעיל דף יט ע"ב:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' לזוית. נ"ב הנחה כל שמעכבת ר' אמי ונשפה המעכבת. כ"ה גירסת הה"ג ועי' רא"ש מש"ס. (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תקל"א):

עין משפט נר מצוה

פח א ב מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה ב סמג עשין דרבנן ב טוש"ע יו"ד סי' שצ סעיף ז:

פט ג מיי' פ"ז מהלכות יו"ט הלכה כ [ופ"ה מהל' אבל הל' ב] טור ש"ע א"ח סי' תקלא סעיף ח [וטוש"ע יו"ד סי' שצ סעי' א]:

צ ד מיי' פ"ז מהל' יו"ט הלכה כא סמג לאוין עה טור ש"ע א"ח סי' תקלד סעיף א:

צא ה מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

◆

מוסף רש"י

שורפן חסיד. חסיד עדיף מצדיק, כשקוברן איכא למיחש דהדרי ומגלו (נדה יז.). מי שאין לו אלא חלוק אחד. דלא סגיא דלא מכבס מפני הכינמה, ואפילו כיבס לפני המועד מותר לכבסה במועד (תענית כט:).

◆

רבינו חננאל

הלכתא כר' יוסי במועד ובאבל. לא שנא צפרנים דיד לא שנא צפרנים דרגל. אמר רב ובגנוסטר אסור. אמר רב שמן הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בבי מדרשא, וחזיתיה דשקלינהו לטופריה בשיניה, וזרקינהו. ש"מ תלת. ש"מ מותר ליטול ציפרנים במועד, וש"מ מדשקלינהו בשיניה, אין בהם משום מיאוס. וש"מ מדזרקינהו, מותר לזורקן. והתניא ג' דברים נאמרו בצפרנים, קוברן צדיק, שורפן חסיד, זורקן רשע. מאי טעמא, שמא תעבור אשה עוברה עליהן ותפיל. ופרקינן אשה בי מדרשא לא שכיחא. וכי תימא זמנין דמכנשו ושדי להו לבראי, כיון דאשתנו אישתני. אמר רב יהודה אמר רב, זוג בא לפני רבי ובקשו ממנו מהו ליטול צפרנים, והתיר להם. ושמואל אמר גם עשיית שפה בקשו ממנו, והתיר להם. ואסיקנא, עשיית שפה מזוית לזוית. כלומר, אם צריכה כולה תקון שרי, אבל מקצתה לא. א)הנחה כל שהיא מעכבת. פי' אם עשה שפמו והניח מקצתו שאינו עשוי, מותר ליטלו, כי מעכבתו באכילתו ב)וכיוצא בה. אמר רב נחמן לדידי שפה כי הנחה מעכבת דמי לי. ואלו כולם שאמרנו בתוך שלשים יום, אבל בשבעת ימי האבל אסור בכולן. שמואל נכנס לבקר פנחס אחיו בימי אבלו, וראה צפרניו גדולים. אמר ליה אמאי לא [שקלית] להו, אמר ליה אילו בך היה מי הוית מזלזל כולי האי. הואי כשגגה [שיוצא] מלפני השליט, ואירע אבל לשמואל. נכנס פנחס אחיו לבקרו, שקלינהו לטופריה חבטינהו באפיה. א"ל לית לך ברית כרותה לשפתים, שנאמר ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם. ואיסתייעא מילתא והדרי תרוייהו ואתו. פרעה שהיה בימי משה, הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת, לקיים הכתוב ושפל אנשים יקים עליה. **מתני'** ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו'. אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו [של מועד]. איני והתנינן אלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים כו' וחשיב להו כל מי שהתירו לו חכמים לכבס במועד, ולא תני מי שאין לו אלא חלוק אחד בהדייהו. ופרקינן (מתני' אע"ג דאית לי' תרין) ומטנפי שרי לכבסינהו לכלהו. משמיה דר' יוחנן אמרו כלי פשתן מותר לכבסן במועד, והני מטפחות דתנינן במתני'.

א) עי' הגי' בכה"ג ואולם גי' רבינו יותר נכונה. ב) נ"ל דחסר כדברי רבינו ר' אמי אמר שפה נמי כל שמעכבת ואזלא בה וכו'.